

باسمه تعالی

عنوان مقاله: مسجد، تمدن نوین اسلامی و سبک زندگی (۲)

تولید شده در کارگروه تولید محتوای معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

بهمن ۱۴۰۳

در مبحث قبل، تأثیر سبک زندگی بر عقائد را بررسی نمودیم. آن بررسی دربارهٔ حیطهٔ فردی زندگی انسان بود. حال در این بحث باید به بررسی جایگاه سبک زندگی در زندگی اجتماعی و تمدنی بپردازیم. سبک زندگی، یکی از مهمترین حیطه های هر تمدنی است. ظهور و بروز هر تمدنی، با سبک زندگی آن تمدن محقق می‌شود. با توجه به مبانی مطرح شده در مبحث قبل باید گفت سبک زندگی در هر تمدنی، گویای مبانی و عقائد و افکار نهفته در پشت پردهٔ آن تمدن است. پس اگر می‌خواهیم تمدنی با مبانی و عقائد اسلامی بسازیم باید به طراحی سبک زندگی متناسب با آن نیز بپردازیم.

رهبر معظم انقلاب به عنوان طراح تمدن نوین اسلامی، در مواضع مختلف به بیان اهمیت سبک زندگی و لزوم توجه ویژه به آن تصریح نموده اند. ایشان در بیانیهٔ گام دوم می‌فرمایند: «تلاش غرب در ترویج سبک زندگی غربی در ایران، زینهای بی‌جبران اخلاقی و اقتصادی و دینی و سیاسی به کشور و ملت ما زده است.» کلام ایشان ناظر بر این است که سبک زندگی، تأثیری اساسی بر دیگر ساحت‌های زندگی انسان دارد. مطابق فرمایش ایشان، سبک زندگی می‌تواند حتی حیطهٔ اقتصاد را نیز تحت‌الشعاع خود قرار دهد. سبک زندگی مترفانه و مسرفانه که در آن، انسانها میل به دنیاطلبی و فزونی خواهی دارند و به دنبال کسب ثروتهای بی‌حد و حصر هستند، جامعه را از جهت اقتصادی دچار مشکلات زیادی می‌کند. چنین افرادی، ثروت را احتکار می‌کنند و در انحصار خود در می‌آورند تا بتوانند زندگی مسرفانهٔ خود را بسازند. به تعبیر قرآن کریم چنین افرادی به کنز مال می‌پردازند: «الذین یکنزون الذهب و الفضه و لا ینفقونها فی سبیل الله ...» (توبه/ ۳۴) در اثر انحصار مال و ثروت، عرضهٔ ثروت در جامعه کم می‌شود و در نتیجه، تورم و گرانی بر جامعه عارض می‌شود.

یکی دیگر از مظاهر سبک زندگی مترفانه، لوکس گرایی است که یکی از ساحت‌هایی را که دچار مشکل می‌کند، ساحت اقتصاد است. بسیاری از کالاهای لوکس، پس از گذشت مدتی، هم ارزش اسمی خود را از دست می‌دهند و هم ارزش واقعی خود را؛ مثلاً اگر یک کالای لوکس، هنگام خرید، دارای ارزش اسمی ۲۰ میلیون باشد پس از چند سال به قیمت ۲ میلیون کاهش می‌یابد. پس ارزش اسمی آن یک دهم می‌شود. علاوه بر این که این دو

میلیون به دلیل تورم، ارزش دو میلیون زمان خرید را نیز ندارد. به این ترتیب، ثروت افراد جامعه با پیش گرفتن لوکس گرایی دائما در حال کاهش است و این در سطح کلان نیز اقتصاد را با مشکل مواجه می‌کند.

علاوه بر این که چنین افرادی دائما عطش نوگرایی و تنوع دارند و دائما خواهان محصولات متنوع تر هستند. این امر موجب می‌شود افراد از جهت اقتصادی دائما احساس کمبود داشته باشند. چنین امری علاوه بر ایجاد مشکلات اقتصادی، جامعه را با مشکلات اخلاقی و اعتقادی نیز مواجه خواهد کرد. حس نارضایتی از پروردگار و ندیدن نعمتهای موجود، اولین ضربه ای است که بر پیکره جامعه وارد می‌شود. علاوه بر این، افراد تنوع طلب دائما به دنبال نمایش زندگی خود به دیگران هستند و این موجب می‌شود این افراد به تفاخر و تکبر و خودبرتربینی و تکاثر بیفتند و در طرف مقابل، افرادی که چنین ثروتی ندارند به رقابتهای کشنده و حسادت و حقارت و کینه بیفتند. قرآن کریم درباره نگاه حسرت‌آمیز برخی از مردم به زندگی قارون می‌فرماید: «فَخَرَجَ عَلَى قَوْمِهِ فِي زِينَتِهِ قَالَ الَّذِينَ يُرِيدُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا يَا لَيْتَ لَنَا مِثْلَ مَا أُوتِيَ قَارُونُ إِنَّهُ لَذُو حَظٍّ عَظِيمٍ» (روزی قارون) با تمام زینت خود در برابر قومش ظاهر شد، آنها که خواهان زندگی دنیا بودند گفتند: «ای کاش همانند آنچه به قارون داده شده است ما نیز داشتیم! به راستی که او بهره عظیمی دارد.» (ترجمه مکارم شیرازی)

وقتی افراد، زندگی مترفانه در پیش می‌گیرند و احساس بی‌نیازی می‌کنند، به طغیان و سرکشی در مقابل خداوند می‌پردازند؛ «کلا ان الانسان ليطغى ان رآه استغنى» آنچه که انسان را در مقابل خداوند به خضوع می‌کشانند، احساس نیازمندی اوست. مترفین احساس می‌کنند که با پول خود می‌توانند هر آنچه را که می‌خواهند داشته باشند و این موجب می‌شود به احساس کاذب بی‌نیازی از خداوند کشیده شوند و این امر موجب طغیان آنها می‌شود. در طرف مقابل، افرادی که دارای چنین تمکنی نیستند، به زندگی افراد مترف نگاه می‌کنند و به نداشته های خود می‌نگرند و داشته های خود را فراموش می‌کنند و به کفران نعمت می‌افتند.

سبک زندگی، در بُعد سیاسی نیز اثرات عمیقی دارد. هر جامعه ای هر نوع سبک زندگی که در پیش گیرد، رهبران و پیشوایان خود را نیز مطابق با همان سبک زندگی برخواهد گزید. کسانی که سبک زندگی مترفانه دارند و یا علاقه به چنین سبک زندگی دارند، کسانی را انتخاب می‌کنند که چنین باشند. به این ترتیب، چنانچه می‌بینیم سبک زندگی می‌تواند در همه ساحت‌های اقتصادی، اخلاقی و اعتقادی اثر بگذارد.

نتیجه مباحث فوق این که سبک زندگی، ساحتی بسیار مهم در زندگی انسان است و تأثیرات عمیقی بر ساحت‌های دیگر وجود انسان دارد. وقتی این بُعد از تمدن، چنین تأثیری بر همه ساحت‌های دیگر تمدنی و بر انسان‌سازی دارد، چرا باید این همه غفلت درباره آن رخ دهد.

مسجد به عنوان کانون مرکزی جامعه و تمدن اسلامی باید نسبت به ساخت همه ابعاد تمدنی حساسیت به خرج دهد و جامعه را آموزش دهد. یکی از این ابعاد، سبک زندگی است که در دو مقاله اخیر به آن پرداختیم. چنین

بُعد مهمی نباید مورد غفلت مساجد واقع باشد؛ زیرا کارکرد اصلی مسجد، انسان‌سازی است و سبک زندگی چنانچه تبیین نمودیم نقشی اساسی در ساخت ابعاد اعتقادی، اخلاقی، اقتصادی و سیاسی انسان و در نتیجه، در ساختن خود انسان دارد.